
СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

УДК 339.543 (477)

МЕРЕЖКО Ніна,

д. т. н., професор, завідувач кафедри товарознавства та митної справи
Київського національного торговельно-економічного університету

КАРАВАЄВ Тарас,

д. т. н., доцент кафедри товарознавства та митної справи
Київського національного торговельно-економічного університету

КАЛУГА Ніна,

к. х. н., доцент кафедри товарознавства та митної справи
Київського національного торговельно-економічного університету

ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ЧЕРЕЗ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

Проаналізовано основні напрями спрощення і гармонізації митних процедур в Україні з використання інформаційних технологій в рамках структури «Електронна митниця». Проведено оцінку сучасного стану та перспектив використання процедури електронного декларування, здійснення митного контролю та оформлення за принципом «єдиного вікна», застосування митного пост-аудиту, функціонування інституту уповноваженого економічного оператора. Охарактеризовано переваги та наслідки спрощення митних процедур для розвитку партнерства «митниця–бізнес».

Ключові слова: митні процедури, митниця, «Електронна митниця», «єдине вікно», митний пост-аудит, вибірковість митних процедур, система аналізу та управління ризиками.

Мережко Н., Караваєв Т., Калуга Н. Преодоление барьеров в международной торговле благодаря упрощению таможенных процедур. Проанализированы основные направления упрощения и гармонизации таможенных процедур в Украине с использованием информационных технологий в рамках структуры «Электронная таможня». Проведена оценка современного состояния и перспектив использования процедуры электронного декларирования, осуществления таможенного контроля

© Мережко Н., Караваєв Т., Калуга Н., 2018

ISSN 2616-6100. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. № 3

5

и оформления по принципу «единого окна», применения таможенного пост-аудита, функционирования института уполномоченного экономического оператора. Охарактеризованы преимущества и последствия упрощения таможенных процедур для развития партнерства «таможня–бизнес».

Ключевые слова: таможенные процедуры, таможня, «Электронная таможня», «единое окно», таможенный пост-аудит, избирательность таможенных процедур, система анализа и управления рисками.

Постановка проблеми. Процес глобалізації як механізм розвитку світового господарства є стимулюючим чинником подальшого прискорення транскордонної співпраці та торгівлі. Курс України на євроінтеграційні процеси та лібералізацію зовнішньоекономічної діяльності має важливе значення для розвитку вітчизняної економіки. Вигідне географічне положення України на шляху основних транспортних потоків, вихід до моря, розвинута мережа автомобільних доріг і залізниць, підвищена увага, яку останніми роками приділяла Україна розвитку, вдосконаленню та приведенню свого законодавства з питань державної митної справи у відповідність з міжнародними угодами та конвенціями, надає нам всі необхідні передумови для зайняття чільного місця серед основних торговельних і транзитних країн світу.

В цих умовах значно зростає роль митниці: її завдання – не створювати перешкоди для бізнесу, а, навпаки, за рахунок спрощення митних процедур залучати більші надходження до Державного бюджету країни. Якщо проаналізувати рейтинг показників структури глобального індексу стимулювання торгівлі України за 2016 р., то за показником митних послуг Україна посідає лише 110 місце серед 136 країн, а за показником «Ефективність процедури митного оформлення» – 104 місце [1].

Таким чином, спрощення митних процедур має вирішальне значення в дорожній карті стратегічного розвитку державної митної справи. Українська митниця повинна відповідати принципам прозорості та об'єктивності, впроваджувати передовий досвід європейських країн, сприяти підвищенню інвестиційної привабливості нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти спрощення митних процедур, світовий досвід впровадження їх у практику митного контролю та оформлення досліджували такі науковці та фахівці-практики, як П. Пашко, І. Бережнюк, Т. Мельник, О. Дьяченко, І. Муратов, І. Месеча, О. Десятнюк, М. Харкавий, А. Брачук, С. Коляда, В. Рябой, Т. Шталь, О. Федотов та ін. [2–10]. Проте питання, які стосуються висвітлення сучасних тенденцій підвищення ефективності митного регулювання, перспектив подальшого розвитку партнерства «митниця–бизнес» та створення сприятливого бізнес-клімату, потребують більш детального вивчення.

Метою дослідження є аналіз основних напрямів спрощення митних процедур при здійсненні державної митної справи в Україні та визначення шляхів удосконалення з урахуванням євроінтеграційних пріоритетів.

Матеріали та методи. Дослідження проводилось із застосуванням загальнонаукових методів: системного підходу, теоретичного узагальнення та порівняння, аналізу і синтезу. Інформаційною базою слугують нормативно-правові акти, наукові статті, статистичні матеріали.

Результати дослідження. Необхідність забезпечення балансу між ефективними митними процедурами та сприянням міжнародній торгівлі відзначається у багатьох міжнародних документах, базовими з яких є Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція), Рамкові стандарти безпеки та спрощення міжнародної торгівлі Всесвітньої митної організації (ВМО), Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі, Митний кодекс (МК) Європейського Союзу тощо. Активізація зовнішньоекономічної діяльності прямо пов'язана з введенням спеціальних спрощених процедур, що дає можливість мінімізувати фінансові та часові витрати на здійснення митних формальностей, оптимізувати логістичний ланцюг.

Основним підґрунтям сучасних процедур митного контролю є використання інформаційних технологій. Тенденції світового розвитку встановлюють нові завдання щодо спрощення митних процедур при здійсненні експортно-імпортних операцій, для чого створюються електронні інформаційні системи, функціонально сумісні між аналогічними системами різних країн, доступні, керовані, безпечні, об'єднані та контрольовані [11]. Застосування інформаційних технологій дозволяє не лише високоякісно й ефективно працювати в сучасному глобалізованому світі, але й заощаджувати час і ресурси та збільшувати прибутки. І провідні митні адміністрації в різних країнах світу активно переходять на електронні технології. Держави-члени ЄС прийняли рішення діяти в рамках структури «Електронна митниця» (*e-Customs*), тобто простого і безпаперового середовища стосовно митних адміністрацій та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [2].

Мета програми «*e-Customs*» визначена в Резолюції Ради ЄС від 5 грудня 2003 р. (2003/С 305/01) і передбачає, насамперед, необхідність об'єднати існуючі інформаційні системи контролю за експортом, імпортом та транзитом в єдину автоматизовану систему [2]. Цілями її впровадження також є забезпечення обміну електронною інформацією між усіма державними органами та суб'єктами, задіяними в експортно-імпортних операціях; проведення всіх фактичних перевірок товару в єдиний час в єдиному місці, і нарешті, введення безпаперового середовища для митниці та торгівлі, подання митної декларації в електронному вигляді незалежно від країни відправлення або ввезення товарів.

В Україні, яка стає повноправним партнером у світовому економічному просторі, також зростає значимість інформаційних технологій та рівень їхнього впровадження для вдосконалення діяльності фіскальних органів і розширення співпраці «митниця–бізнес», актуалізується розширення обміну інформацією з митними службами інших країн. Запровадження інформаційних технологій у митній сфері – це не просто

вимога часу, а й об'єктивно необхідна реальність, без якої на сьогодні неможливе повноцінне здійснення державної митної справи в Україні.

Наша країна також не може залишатись осторонь цих процесів. Розпорядженням Кабінету Міністрів України ще у 2008 р. схвалено Концепцію створення багатофункціональної комплексної програми «Електронна митниця», спрямованої на ліквідацію різниці між митними процедурами в Україні та країнах Європейського Союзу і перехід на якісно новий рівень надання митних послуг [2].

Отже, «Електронна митниця» – це багатофункціональна комплексна система, яка існує у митних органах країни, поєднує інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їхнього застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування для забезпечення митної безпеки держави шляхом [12]:

- технологічної підтримки безперервного двостороннього потоку електронної інформації від органів державної влади, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних адміністрацій інших держав до митної адміністрації країни, його накопичення та обробки;
- впровадження новітніх процедур автоматизації процесів митного контролю, оформлення та супроводження;
- створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;
- інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, контролю за переміщенням товарів та інших функцій, які покладені на митні органи.

Значну увагу використанню сучасних електронних систем та інформаційних технологій, які дають змогу скоротити час проходження товарів через митницю та звести до мінімуму кількість бюрократичних процедур при прийнятті рішень щодо випуску товару, приділено у МК України [13]. Узагальнено головні напрями спрощення та гармонізації митних процедур представлені на *рис. 1*.

Одним із найвагоміших кроків уперед стало активне запровадження й використання процедури електронного декларування, яке активно підтримується як з боку держави, так і з боку суб'єктів ЗЕД. Наразі митне законодавство України дає змогу використовувати електронне декларування без будь-яких обмежень всіма бажаними підприємствами, які перебувають на обліку в органах доходів і зборів, та передбачає можливість подання електронної декларації в усіх без винятку митних режимах. Від декларанта необхідна лише наявність електронного цифрового підпису.

Системна робота щодо врегулювання питань оформлення електронних декларацій органами доходів і зборів та їх використання іншими державними органами позитивно позначилися на переході підприємств від паперової форми декларування до електронної.

Рис. 1. Шляхи підвищення ефективності митного регулювання, визначені митним законодавством України

Джерело: розроблено авторами.

Щоб уникнути суб'єктивізму в роботі органів доходів і зборів, на митницях діє система автоматичного розподілу митних декларацій між інспекторами. Головна її перевага – виключення можливості «у ручному режимі» обирати працівників митниці, які здійснюватимуть митне оформлення товарів за конкретними митними деклараціями чи підприємствами. Так попереджаються корупційні дії у вигляді попередньої змови митника та підприємця [2].

На кінець 2013 р. кількість електронних митних декларацій загалом по Україні досягла рівня 87 % від загальної кількості оформлених митних декларацій (для порівняння: на кінець 2012 р. – 68 %). У 2017 р. загальний відсоток електронних митних декларацій по Україні вже досяг майже 98 % [12].

Для запровадження електронного декларування немаловажним є й правильне його позиціонування для бізнесу, щоб його представники розуміли переваги інновацій (прискорення процесу здійснення митних процедур, суттєве скорочення часових і фінансових витрат на їх проведення, виключення суб'єктивних факторів, насамперед, людського впливу при веденні ЗЕД, електронне підтвердження даних про фактичне вивезення товарів за межі митної території України, прискорення надходження митних платежів до Державного бюджету).

Важливим напрямом спрощення митних процедур є запровадження МК України технології випуску товарів без пред'явлення їх внутрішній митниці з використанням електронної попередньої митної декларації типу ЕА. Підставою для цього є положення ст. 259 МК України, згідно з якими за рішенням органу доходів і зборів оформлено попередню митну декларацію, випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення згідно з заявленим митним режимом за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну інформацію, може бути здійснено після переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України без пред'явлення їх цьому органу доходів і зборів [13].

Запровадження такої технології забезпечує [5]:

- максимальне використання логістичних переваг та надання можливості транспортування вантажу безпосередньо до місця призначення без пред'явлення їх внутрішній митниці;
- прискорення випуску товарів у відповідний митний режим та, відповідно, надходжень митних платежів до Держбюджету України.

На сьогодні спостерігається підвищений інтерес до використання технології оформлення декларацій типу ЕА, що свідчить про її позитивну оцінку з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Не можна не погодитись з тим, що новітня парадигма реалізації митної політики держави у напрямі спрощення митних процедур щодо міжнародних товаропотоків окреслила найважливіший принцип митного контролю – принцип вибірковості, який означає, що немає потреби проводити контроль у повному обсязі, тобто перевірку всіх товарів. Цей принцип має «демократичне та альтернативне підґрунтя» і корелюється з основними положеннями Кіотської конвенції, а форма митного контролю обирається на підставі результатів автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР), тобто шляхом перевірки електронної копії митної декларації в автоматизованому режимі з використанням сукупності програмно-інформаційних комплексів [6].

Серед основних нововведень щодо спрощення митних процедур слід виділити запровадження системи «єдиного вікна» для здійснення різних видів державного контролю на основі застосування електронних технологій. «Єдине вікно» – це електронна система обміну даними, яка дозволяє різним державним службам в автоматичному режимі обмінюватися інформацією про вантаж, який проходить через митний кордон та про результати проходження ним необхідних видів контролю.

Концепція «єдиного вікна» посідає чільне місце в практиці митного оформлення багатьох країн світу – Японії, Сінгапуру, США, Сенегалу, країн Європейської співдружності, оскільки сприяє спрощенню митних формальностей, процедур торгівлі та дозволяє сторонам – учасникам торговельних та транспортних операцій представляти стандартизовану інформацію і документи з використанням єдиного пропускового каналу в цілях виконання всіх регулюючих вимог, які стосуються імпорту, експорту чи транзиту товарів та транспортних засобів [10]. Моделі «єдиних вікон» різняться за способом фінансування: у Фінляндії, Швеції та США система цілковито підтримується державою; у Гватемалі є приватним сектором, а у Гонконзі, Малайзії, на Маврикії, у Сенегалі та в Сінгапурі «єдині вікна» функціонують на основі державно-приватного співробітництва [14].

В національному законодавстві нормативні засади функціонування «єдиного вікна» визначені у постанові Кабінету Міністрів України від 25 травня 2016 р. № 364 «Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю» [15].

Взаємодія підприємств, митниць та контролюючих органів за принципом «єдиного вікна» здійснюється із застосуванням інформаційно-телекомунікаційної системи, яка приймає інформацію, обробляє її та автоматично формує відповідні повідомлення для всіх задіяних суб'єктів. Система «єдиного вікна» передбачає створення єдиної електронної бази даних, що дає можливість державним органам, уповноваженим на здійснення відповідних видів контролю, та структурним підрозділам митниць в автоматичному режимі обмінюватись інформацією про вантаж, який переміщується через митний кордон України. Всі види контролю (митний, санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний, радіологічний) здійснюються за допомогою електронного обміну даними. Таким чином, замість печаток і штампів держорганів на паперових документах проставляються електронні відмітки в спільній базі даних.

Створення «єдиного вікна» допомагає спростити митні процедури та скоротити час на їх проведення, мінімізує вплив людського фактора при прийнятті рішень посадовими особами органів доходів і зборів та контролюючих органів, що дасть змогу значно знизити корупційні ризики та можливості для перевищення службових повноважень [16].

Переваги системи «єдиного вікна» очевидні:

- огляд товарів проводиться одночасно всіма контролюючими органами;
- зменшуються витрати для бізнесу, адже проходження контролю передбачає скорочення контакту між бізнесом і контролюючими відомствами;
- у контролюючих органів є лише чотири години для прийняття рішення щодо відповідного виду контролю. Якщо протягом чотирьох робочих годин з моменту отримання через веб-інтерфейс електронного повідомлення і сканованих документів уповноважена посадова особа контролюючого органу не вносили до інформаційної системи будь-якого рішення, у цьому разі застосовується принцип «мовчазної згоди», тобто система автоматично вважає, що відповідні види державного контролю проведено. Зазначене рішення є підставою для завершення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України.

За період січня–листопада 2017 р. більше чверті митних декларацій було оформлено за принципом «єдиного вікна» (рис. 2) [12].

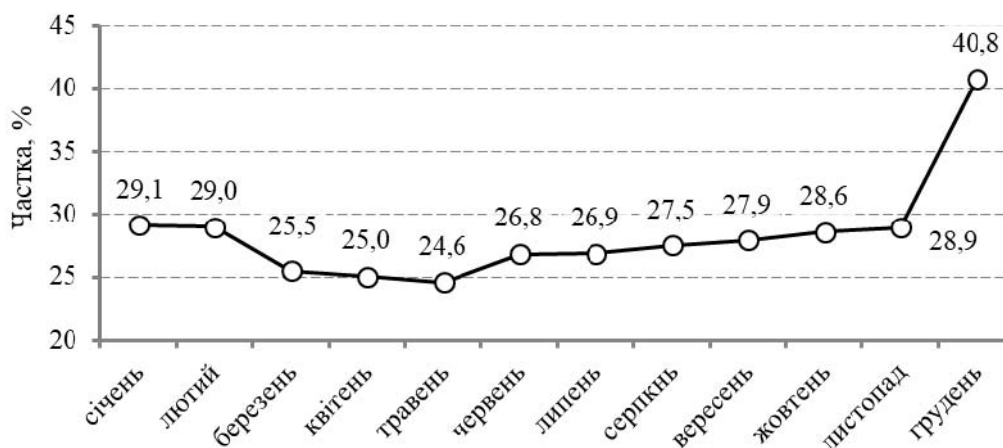

Рис. 2. Частка оформлень товарів за принципом «єдиного вікна» протягом 2017 р.

Джерело: розраховано за даними [12].

Як видно з рис. 2, у грудні 2017 р. цей показник значно зріс. Отже, «єдине вікно» поступово стає невід’ємною частиною митного оформлення. Важливо відмітити, що з лютого 2018 р. здійснення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного та радіологічного контролю із застосуванням принципу «єдиного вікна» є обов’язковим у разі електронного декларування товарів. Тому впровадження «єдиного вікна» – важлива складова у процесі побудови нової, комп’ютеризованої та інтелектуальної ДФС, яка працює на покращення інвестиційного клімату шляхом створення комфортних умов для ведення бізнесу, не забуваючи про митну безпеку.

З метою підвищення ефективності митного та інших видів державного контролю, здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції було запроваджено фото- і відеофіксацію проведення митних та інших формальностей. Її об'єктами є будь-які товари, транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, а також посадові особи органів доходів і зборів, інших контролюючих та правоохоронних органів, які беруть участь у проведенні огляду (переогляду), під час якого здійснюється фото- або відеофіксація.

Впровадження обов'язкової фото- та відеофіксації передбачено в пунктах пропуску через державний кордон, в зонах митного контролю внутрішніх митниць, а також під час виконання міжвідомчими мобільними групами заходів з попередження та виявлення фактів порушень законодавства з питань державної митної справи. Також передбачається прикріплення відеозаписів до митних декларацій за допомогою функціоналу автоматизованої системи митного оформлення Державної фіскальної служби України.

Очікується, що здійснення заходів по фото- і відеофіксації проведення митних формальностей дозволить створити сприятливі умови для реалізації принципу «єдиного вікна» при проведенні митного оформлення товарів і транспортних засобів; фіксувати всі етапи проведення огляду та, у разі необхідності і за наявності підстав, переогляду товарів і транспортних засобів, а також дії працівників митниць та інших державних контролюючих органів, що сприятиме наданню об'єктивної оцінки дій таких працівників; підвищити ефективність митного та інших видів державного контролю та створити додаткові умови для запобігання корупційним проявам з боку посадових осіб державних органів, порушення митних правил, у т. ч. «підміні» результатів митного огляду.

Характеристика напрямів спрощення митних процедур в Україні в контексті приведення їх до рівня європейських стандартів буде неповною без аналізу сучасної форми митного контролю – митного пост-аудиту, сутність якого полягає у документальних перевірках суб'єктів ЗЕД після митного оформлення товарів.

Всесвітньою митною організацією для спрощення митного оформлення товарів та прискорення митних процедур на кордоні проголошено, що сучасні методи роботи митних адміністрацій світу повинні ґрунтуватися на системі аналізу ризиків й методу контролю, який базується на аудиті. Відповідно до Кіотської конвенції пост-аудит – це форма митного контролю, яку здійснюють митні органи для перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, через вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом після завершення митного оформлення [17].

Організаційні та методичні особливості здійснення митного аудиту в зарубіжних країнах наведено в *табл. 1*.

Особливості здійснення митного аудиту в країнах ЄС

Країна	Організаційні та методичні аспекти
Франція	Щодо суб'єктів зовнішньої торгівлі митні органи здійснюють контроль за двома напрямками: <ul style="list-style-type: none"> • формальний (вибіркова перевірка відповідності виду, номенклатури, вартості та походження товарів поданим документам, перевірка обґрунтованості пільг тощо); • фундаментальний (суцільна перевірка правильності оформлення та наявності всіх необхідних документів)
Великобританія	Митний пост-аудит проводиться вибірково до окремих суб'єктів ЗЕД, а також брокерів, які є найбільш ризиковими. Митний офіцер має право самостійно визначати обсяг перевірки
Німеччина	Митний аудит (<i>Zollprüfung</i>) – перевірка коду класифікації товарів, повноти поданої інформації, розрахунку митної вартості, наявності документів про пільги, наявності антидемпінгових і компенсаційних мит. Аудит преференцій (<i>Präferenzprüfung</i>) – перевірка преференцій під час експорту товарів на основі міжнародних договорів або права ЄС. Зовнішній аудит (<i>Außenwirtschaftsprüfung</i>) – перевірка експорту, імпорту, заявлених коштів на банківських рахунках. Аудит у сфері управління повітряним рухом
Болгарія	У структурі Центрального митного управління створено Дирекцію контролю, основною місією якої є розробка та сприяння впровадженню методичних рекомендацій щодо здійснення пост-аудиту дотримання вимог митного та акцизного законодавства. Термін проведення перевірки не може перевищувати 2-х міс. (за обґрунтованої необхідності термін може бути подовжено, але не більше ніж на 4 міс.). Посадові особи митних органів з метою отримання доказів уповноважені здійснювати обшук і вилучення документів, інших носіїв інформації, товарів, опечатувати офіси, каси, склади, торговельні та інші приміщення
Ірландія	Митний аудит здійснюється у формах неаудиторських втручань: <ul style="list-style-type: none"> • профільні інтерв'ю (опитування платників податків); • направлення запитів до інших органів, установ та організацій для встановлення автентичності документів; • фактичний контроль за реєстраторами розрахункових операцій; • галузеві огляди; • отримання та дослідження інформації з інших державних і комерційних організацій; • відвідування інтернет-сайтів платників податків

Джерело: зведено авторами за [18–19].

Митний пост-аудит, як форма митного контролю в нашій країні, закріплена в чинному МК України та має мету правильності:

- визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;
- встановлення митної вартості;
- класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- визначення країни походження товарів;
- обґрунтованості та законності отримання пільг і звільнення від оподаткування.

Враховуючи положення МК, митний пост-аудит передбачає здійснення перевірки грошових, фінансових і бухгалтерських документів, звітів, контрактів, декларацій, калькуляцій, інших документів підприємства, а також проведення огляду його виробничих, складських, торговельних та інших приміщень [13].

Безумовно, митний контроль після випуску товарів, спрямований на забезпечення надходжень до бюджету повних сум митних платежів, повинен стати механізмом ефективного захисту національних інтересів без створення додаткових адміністративних бар'єрів. Цей контроль розглядається не як самоціль, а як невід'ємний, органічний елемент єдиної системи митного контролю, спрямованого на створення передумов для формування рівних конкурентних умов в оподаткуванні господарюючих суб'єктів при гарантії дотримання вимог законодавства.

Таким чином, митний аудит спрямовано на підвищення ефективності забезпечення економічних інтересів держави, захист внутрішнього ринку від незаконного ввезення товарів, боротьбу з корупцією тощо. Подальший розвиток митного аудиту пов'язаний з розгортанням вибіркового перевірок платників податків, забезпеченням дотримання митного законодавства суб'єктами ЗЕД.

Однією з ефективних міжнародних митних моделей державно-приватного партнерства, яка спрямована на забезпечення балансу максимально можливого рівня безпеки всього ланцюга поставок товарів та максимального сприяння суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності в міжнародній торгівлі, є концепція уповноваженого економічного оператора (УЕО).

Загальна характеристика основних положень концепції УЕО як міжнародної партнерської програми між митними адміністраціями та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності наведена в *табл. 2*.

Серед країн ЄС надання статусу УЕО здійснюється пропорційно до економічного розвитку держави. У Німеччині видається близько 25 % від усіх наданих сертифікатів у ЄС, у Нідерландах – 15 %, у Швеції – 10 %, у Франції – 9 %, у Італії – 8 %, у Великобританії – 7 % [20]. Статус УЕО надається підприємству лише після проведення митними органами ретельної перевірки його діяльності, основна мета якої – виявлення можливих порушень при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.

В українському законодавстві відповідні положення концепції УЕО знайшли своє відображення у Митному кодексі України. Сьогодні в практиці державної митної справи відсутні господарюючі суб'єкти, що отримали статус уповноваженого економічного оператора. Така ситуація, перш за все, продиктована національними реаліями (так званою «прозорістю» ведення бізнесу з боку національних експортерів–імпортерів, що ніяк не вийдуть з «тіні», а також «прискіпливою» увагою з боку посадових осіб контролюючих органів), в яких діють платники податків, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність [10].

Концепція уповноваженого економічного оператора [21]

Положення	Зміст
Спрощення для УЕО	<ul style="list-style-type: none"> • здійснення митного контролю в першочерговому порядку; • надання меншого обсягу інформації; • здійснення митного огляду під час перетину кордону у виняткових випадках; • врахування наявності сертифіката УЕО в системі аналізу ризиків та менший обсяг митних формальностей, пов'язаних з перевіркою товарів або документів на них
Критерії, необхідні для міжнародного визнання статусу УЕО	<ul style="list-style-type: none"> • позитивна історія дотримання митного законодавства; • використання системи обліку та звітності, що дозволяє здійснювати митний контроль; • здатність виконувати фінансові зобов'язання; • забезпечення попередження та виявлення порушень законодавства (використання відповідних стандартів безпеки)
Міжнародне визнання статусу УЕО	<ul style="list-style-type: none"> • статус УЕО може визнаватися не тільки в країні за місцезнаходженням підприємства, але й в інших країнах; • визнання можливе лише за наявності єдиних критеріїв оцінки підприємства; • міжнародному визнанню підлягає тільки УЕО, який відповідає критеріям безпеки
Сертифікати, які підтверджують статус УЕО	<ul style="list-style-type: none"> • на спрощення митних процедур; • щодо надійності і безпеки; • на спрощення митних процедур та щодо надійності і безпеки

Враховуючи, що чинні положення нормативної бази щодо функціонування УЕО в Україні мають розбіжності з європейськими нормами, фахівцями ДФС і Міністерства фінансів України за участі експертів бізнес-середовища підготовлено зміни до Митного та Податкового кодексів, які знайшли своє відображення у відповідних законопроектах, поданих до Верховної Ради. Безперечно, практична реалізація концепції уповноваженого економічного оператора буде свідченням дієвих кроків нашої держави на шляху вдосконалення співпраці «митниця–бізнес» та спрощення митних процедур в контексті активізації євроінтеграційних процесів.

При цьому наразі в Україні функціонує інститут «уповноваженого (схваленого) експортера». Перевагою використання цього статусу є те, що для отримання тарифних преференцій в країнах ЄС, ЄАВТ (Швейцарія, Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн) та Чорногорії український експортер товару без оформлення сертифіката з перевезення форми «*EUR.1*», незалежно від фактурної вартості партії товарів, самостійно визначає та декларує походження товарів на комерційних/товаросупровідних документах, за винятком транспортних документів, складених перевізниками, що дає змогу прискорити процедуру експорту товару. За січень–червень 2017 р. статус уповноваженого експортера отримали 139 підприємств [22]. Зазначений статус дозволяє значно

прискорити процедуру експорту товарів, забезпечує підтвердження експортерами преференційного походження українських товарів і покращує логістичні можливості для підприємств.

Висновки. В умовах євроінтеграційних процесів пріоритети у здійсненні державної митної справи безпосередньо пов'язані з підвищенням ефективності митного контролю та оформлення товарів шляхом спрощення митних процедур, упровадження інформаційних технологій для вдосконалення діяльності митних органів та розширення співпраці «митниця–бізнес».

Гармонізація вітчизняних правових норм спрощення митних процедур з міжнародними вимогами, встановленими Кіотською конвенцією, Рамковими стандартами безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО, МК Європейського співтовариства дасть змогу перейти на нові принципи міжнародної торгівлі та сприятиме як надходженню іноземних товарів на національний ринок, так і безперешкодному поширенню українських товарів на зарубіжні ринки.

Митні процедури в Україні базуються на міжнародних нормах, але позиції нашої держави в рейтингах з міжнародної торгівлі залишаються невисокими. Необхідно втілювати стратегію, спрямовану на використання інноваційних технологій, автоматизацію та спрощення митних процедур, що допоможе перетворити Україну на привабливу щодо ведення бізнесу. Сучасні тенденції підвищення ефективності митного регулювання та створення сприятливого бізнес-клімату мають продовжуватися відповідно до найкращих світових практик зі збереженням балансу інтересів держави та бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Global Enabling Trade Report 2016. World Economic Forum. URL : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GETR_2016_report.pdf.
2. Пашко П. В. Митні інформаційні технології. Київ : Знання, 2011. 391 с.
3. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти. Дніпропетровськ : Акад. мит. служби України, 2009. 543 с.
4. Мельник Т. М., Дьяченко О. В. Інституціональне забезпечення митного регулювання України в умовах євроінтеграції. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 4 (93). С. 5–15.
5. Муратов І., Месеча І. Електронне декларування товарів. Вісник. Офіційно про податки. 2014. № 27. URL : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7257>.
6. Десятнюк О. М., Харкавий М. О. Новітня парадигма реалізації митного контролю в умовах спрощення митних процедур. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2015. № 3. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_4.
7. Брачук А. О. Особливості забезпечення митної безпеки та митних інтересів в умовах спрощення митних процедур. Lex Portus : юрид. наук. журн. 2017. № 1. С. 156–167. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/7798>.
8. Коляда С. П., Рябой В. І. Удосконалення е-митниці – запорука розвитку митної справи в Україні. Бізнес Інформ. 2016. № 3. С. 238–243.
9. Шталь Т. В. «Електронна митниця» – якісно новий етап надання митних послуг в Україні. Наук. вісн. Полтав. ун-ту економіки і торгівлі. 2013. № 1. С. 101–105.

10. Федотов О. П. Єдине вікно – локальне рішення. Молодий вчений. 2016. № 2. С. 217–220.
11. Іващук І. Напрями та перспективи конвергенції митних відносин у глобальному просторі. Галиць. екон. вісн. 2010. № 4(29). С. 24–30.
12. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України. URL : <http://sfs.gov.ua>.
13. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
14. Лікарчук К. «Єдине вікно» як засіб боротьби з корупцією. URL : <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/07/10/7074022>.
15. Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю : постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 № 364. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/364-2016-п>.
16. Федчишин Ю. Єдине митне вікно: не зупинятися на досягнутому. URL : <https://dt.ua/macrolevel/yedine-mitne-vikno-ne-zupinyatisya-na-dosyagnutomu-.html>.
17. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
18. Вакульчик О. М. Використання досвіду ЄС у побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного пост-аудиту в Україні. Економічні науки. 2012. № 2. С. 11–22.
19. Фабіянська В. Ю., Блоха А. М. Український митний пост-аудит, наближення до європейських норм та стандартів. Електрон. наук. фахове вид. «Ефективна економіка». 2015. № 4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3988>.
20. Мережко Н., Калуга Н., Очерет А. Інститут уповноваженого економічного оператора в Україні. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 2. С. 5–4.
21. Білоус-Осінь Т. І. Процес становлення уповноваженого економічного оператора як суб'єкта митного права: міжнародний досвід. Адміністративне право і процес. 2014. № 2 (8). С. 181–189. URL : <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-8-2014>.
22. Імплементация Угоди про асоціацію: результати та подальші кроки. URL : <http://dia.dp.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Імплементация-Угоди-про-асоціацію-Україна-ЄС.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2018.

Merezhko N., Karavayev T., Kaluga N. Overcoming barriers in international trade through simplification of customs procedures.

Background. The process of globalization as a mechanism for self-development of the world economy is a stimulating factor for further acceleration of cross-border cooperation and trade. Ukraine's policy aimed at the European integration processes and the liberalization of foreign economic activity are important for the development of the domestic economy. Customs procedures simplification is crucial on the road map of the strategic development of state customs affairs. Ukrainian custom should comply with the principles of transparency and objectivity, introduce the best practices of European countries and promote the investment attractiveness of our country.

Analysis of recent research and publications. Theoretical and practical aspects of simplification of customs procedures, world experience of its introduction into the practice of customs control and clearance were studied both by scientists and practitioners. However, a number of issues concerning the highlighting of the modern trends of customs regulation efficiency improving, the prospects of the further development of «customs-to-business» partnership and the creation of a favorable business climate required more detailed study.

The **aim** of the study is to analyze the main directions of customs procedures simplification at realization of the state customs affairs in Ukraine and to mark the ways of their improvement taking into account the European integration priorities.

Materials and methods. The study was conducted using general scientific methods, such as the systematic approach, theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis. The information background of the study is scientific articles, statistical materials.

Results. The main directions of simplification and harmonization of the customs procedures in Ukraine with the use of information technologies within the framework of the structure of «Electronic Customs» were analyzed. An assessment of the contemporary state and prospects of using the electronic declaration procedure, customs control implementation and clearance under the principle of the «Single window», customs post-audit application and functioning of the institution of authorized economic operator were carried out. The advantages and consequences of customs procedures simplifying for the «customs-to-business» partnership development were described.

Conclusion. In the context of European integration processes, the priorities in the realization of the state customs affairs are directly related to the increased efficiency of customs control and clearance of goods. Customs procedures in Ukraine are based on international standards, but our country's positions in the international trade rankings remain low. It is necessary to implement a strategy aimed at the use of innovative technologies, automation and simplification of customs procedures. It will help to transform Ukraine into one of the most attractiveness economies for doing business. Modern trends of improving the efficiency of customs regulation and creating a favorable business climate should continue according to the best international practices with preserving the balance of the state's and business's interests.

Keywords: customs procedures, customs, «Electronic customs», «Single window», customs post-audit, customs procedures selectivity, risk analysis and management.

REFERENCES

1. The Global Enabling Trade Report 2016. World Economic Forum. URL : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GETR_2016_report.pdf.
2. Pashko P. V. Mytni informacijni tehnologii'. Kyi'v : Znannja, 2011. 391 s.
3. Berezhnjuk I. G. Mytne reguljuvannja Ukrai'ny: nacional'ni ta mizhnarodni aspekty. Dnipropetrovs'k : Akad. myt. sluzhby Ukrai'ny, 2009. 543 s.
4. Mel'nyk T. M., D'jachenko O. V. Instytucional'ne zabezpechennja mytnogo reguljuvannja Ukrai'ny v umovah jevrintegracii'. Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo. 2017. № 4 (93). S. 5–15.
5. Muratov I., Mesecha I. Elektronne deklaruvannja tovariv. Visnyk. Oficijno pro podatky. 2014. № 27. URL : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7257>.
6. Desjatnjuk O. M., Harkavyj M. O. Novitnja paradygma realizacii' mytnogo kontrolju v umovah sproshhennja mytnyh procedur. Elektronne naukovy fahove vydannja «Efektivna ekonomika». 2015. № 3. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_4.
7. Brachuk A. O. Osoblyvosti zabezpechennja mytnoi' bezpeky ta mytnyh interesiv v umovah sproshhennja mytnyh procedur. Lex Portus : juryd. nauk. zhurn. 2017. № 1. C. 156–167. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/7798>.
8. Koljada S. P., Rjaboj V. I. Udoskonalennja e-mytnyci – zaporuka rozvytku mytnoi' spravy v Ukrai'ni. Biznes Inform. 2016. № 3. S. 238–243.
9. Shtal' T. V. «Elektronna mytnycja» – jakisno novyj etap nadannja mytnyh poslug v Ukrai'ni. Nauk. visn. Poltav. un-tu ekonomiky i torgivli. 2013. № 1. S. 101–105.

10. Fedotov O. P. Jedyne vikno – lokal'ne rishennja. *Molodyj vchenyj*. 2016. № 2. S. 217–220.
11. Ivashhuk I. Naprjamy ta perspektyvy konvergencii' mytnyh vidnosyn u global'nomu prostori. *Galyc'. ekon. visn.* 2010. № 4(29). S. 24–30.
12. Oficijnyj veb-sajt Derzhavnoi' fiskal'noi' sluzhby Ukrainy. URL : <http://sfs.gov.ua>.
13. Mytnyj kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
14. Likarchuk K. «Jedyne vikno» jak zasib borot'by z korupcijeju. URL : <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/07/10/7074022>.
15. Dejaki pytannja realizacii' pryncypu «jedynogo vikna» pid chas zdijsnennja mytnogo, sanitarno-epidemiologichnogo, veterynarno-sanitarnogo, fitosanitarnogo, ekologichnogo, radiologichnogo ta inshyh vydiv derzhavnogo kontrolju : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.05.2016 № 364. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/364-2016-p>.
16. Fedchyshyn Ju. Jedyne mytne vikno: ne zupynjatsja na dosjagnutomu. URL : <https://dt.ua/macrolevel/yedine-mitne-vikno-ne-zupinyatisya-na-dosyagnutomu-.html>.
17. Mizhnarodna konvencija pro sproshhennja i garmonizaciju mytnyh procedur vid 18.05.1973. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
18. Vakul'chuk O. M. Vykorystannja dosvidu JeS u pobudovi systemy zakonodavchogo ta metodychnogo zabezpechennja mytnogo post-audytu v Ukraini. *Ekonomichni nauky*. 2012. № 2. S. 11–22.
19. Fabijans'ka V. Ju., Bloha A. M. Ukrain's'kyj mytnyj post-audit, nablyzhennja do jevrolejs'kyh norm ta standartiv. *Elektron. nauk. fahove vyd. «Efektyvna ekonomika»*. 2015. № 4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3988>.
20. Bilous-Osin' T. I. Proces stanovlennja upovnovazhenogo ekonomichnogo operatora jak sub'jekta mytnogo prava: mizhnarodnyj dosvid. *Administratyvne pravo i proces*. 2014. № 2 (8). S. 181–189. URL : <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-8-2014>.
21. Merezhko N., Kaluga N., Ocheret A. Instytut upovnovazhenogo ekonomichnogo operatora v Ukraini. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo*. 2016. № 2. S. 5–4.
22. Implementacija Ugody pro asociaciju: rezul'taty ta podal'shi kroky. URL : <http://dia.dp.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Імплементация-Угоди-про-асоціацію-Україна-ЄС.pdf>.